

Дружество
на психолозите в
Република България

България, 1606, София, ул. Люлин планина 14
Тел. 02/851 0999 GSM 0887 426 394
Е-поща: office@psychology-bg.org

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Вх. № 228 КД 6/21
Дата 4 юни 2021

ДО ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ПРОФ. Д.Ю.Н. БОРИС ВЕЛЧЕВ

УВАЖАЕМИ ПРОФ. ВЕЛЧЕВ

В отговор на Ваше писмо №111 КЦ от 29. 04. 2021 г. прилагаме

СТАНОВИЩЕ ПО ИСКАНЕТО НА ГРАЖДАНСКАТА КОЛЕГИЯ НА ВКС ОТНОСНО ТЪЛКУВАНЕТО НА ПОНЯТОЕТО „ПОЛ“

В настоящото становище се изхожда от различieto между понятието пол и понятието сексуална ориентация. **Самоопределянето** като принадлежащ към някой пол се отнася до преживяването на човек за себе си, дефинирано в категорията пол, докато **сексуалната ориентация** означава кого избираш като сексуален обект (човек от противоположния или от същия пол).

Това различие дава две насоки на анализ на казуса – индивидуално-психологичен подход и социален:

ИНДИВИДУАЛНО-ПСИХОЛОГИЧЕН ПОДХОД:

Половото самоопределение (освен в много редки случаи) е биологично обусловено и се формира и конституира сравнително рано във възрастов план – към третата година.

Но преживяването на себе си като човек от даден пол обикновено търси и намира потвърждение от социума. Детето се ражда без Аз-концепция – родителите му дават име, съобщават му дали е момче или момиче, приписват му социалните роли на съответния пол, както и всички други негови качества, които изграждат самопредставата му за себе си (послушно-непослушно, отзивчиво-неотзивчиво, активно-пасивно и пр.).

Същевременно възможно е детето да знае, да се представя и да мисли за себе си като за момче или момиче, но да не се чувства комфортно в социалния стереотип, да открива у себе си черти на противоположния биологичен пол. Т. е. да знаеш към кой пол принадлежиш биологически и социално не означава, че приемаш безусловно доминиращите полово-ролеви стереотипи.

В юношеството към този преобладаващо външно обусловен процес на полово самоопределение се добавя силен саморефлексивен компонент.

В общия случай, в хода на психичното развитие, самоопределението, наричано още постигане на идентичност, е процес, обхващащ цялото детство, особено бурен през юношеството и постигащ някаква завършеност към края на второто десетилетие на живота. Процесът на самодефиниране продължава през целия живот, но постигането на психосоциална идентичност в края на юношеството е важно за преживяването на емоционално добруване и удовлетвореност от себе си и живота. Постигането на идентичност допринася и за по-

успешното преминаване през предизвикателствата и интегрирането на промените през зрелостта.

Има различни фактори, които представляват голямо предизвикателство за постигането на психо-социална идентичност. Един такъв фактор е срещаното се несъответствие между биологичен пол и самодефиниране и себепреживяване в друг пол. Подобна ситуация предизвиква у човека значителен стрес, затруднява емоционалното му и социално функциониране.

През последните десетилетия се правят опити за въвеждане на процедури (медицински, психо-социални и юридически), които да направят възможно синхронизирането на биологичните дадености и себепреживяването и самодефинирането. Медицинските и юридически процедури се предприемат след **дълъг процес (с години) на обстойно изследване на преживяването за себе си и психичното функциониране и задължително след пълнолетие**. Целта е да се избегнат необмислени, прибързани и погрешни решения с необратим характер.

СОЦИАЛЕН ПОДХОД:

От гледна точка на природната целесъобразност на биологичното междуполово разделение, което единствено може да води до възпроизводство на човешкия род, биологичното определение за пол е водещо и определящо при дефинирането на понятието пол.

Освен това от правото на „защита на личния живот“ (чл.8 ал.2 КЗПЧОС), което включва правото да се създават и развиват отношения с други лица, следва признаване публичността на транссексуалните връзки и взаимодействия. Това разширява казуса и от личностен го превръща в обществен. Включва сексуалната ориентация и сексуалните практики на транссексуалните индивиди.

Обект на анализ следва да бъдат също децата, отглеждани в семейства на еднополови родители, които израстват в друга културна среда, различна от обичайната, при отсъствие на родителя от един от половете с неговите ролеви модели и влиянието им върху формирането на автентична представа за традиционния свят.

За народопсихологията на българина оценката за транссексуалността и съпътстващите я практики се определя от мястото ѝ по отношение на създаването на поколение, морала на традиционните семейни ценности, възпитанието на децата и тяхната безопасност.

Сложността на ситуацията изисква особено внимание на законодателя, чиято задача е да опазва не само личния, но и обществен интерес, ако транссексуалното самоопределение се превърне в юридически модел и постави граница между биологичния и психологичния пол.

ПРОФ. ДПСН САВА ДЖОНЕВ
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ДПРБ

